

ЎЗБЕКИСТОНДА ТАЪМИНОТ КОРХОНАЛАРИНИНГ ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ.

Рафиқжон Холбеков,

мустақил изланувчи

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

АННОТАЦИЯ

Мақолада Таъминот корхоналари ва унинг тарихи дастлабки босқичларда ривожланиш даражаси, Ўзбекистон иқтисодиёти асосан хомашё тайёрлашга йўналтирилгани, бирёқлама ривожланиш ҳисобидан мўрт ва ночор ҳолга тушиб қолганлиги ва бугунги кунда Янги энергетика, машинасозлик ва бошқа саноат тармоқларининг вужудга келиши, кўплаб йирик иншоотлар, корхоналар, завод ва фабрикалар қурилганлиги, ёнилғи ва галла мустақиллигига эришилганлиги иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришлар, модернизациялаш, янгилаш, диверсификациялаш, изчил ўсиш суръатлари миллий мустақил иқтисодиётни мустаҳкамлаш сари ҳаракат натижалари муаммолар ва эришилган натижалар таҳлил қилинган.

***Калит сўзлар:** Таъминот корхона, иқтисодиёт, модернизациялаш, янгилаш, диверсификациялаш, корхоналар, завод ва фабрикалар.*

ABSTRACT

In the article, the level of development of supply enterprises and its history in the early stages, the fact that the economy of Uzbekistan is mainly focused on the preparation of raw materials, has become fragile and vulnerable due to unilateral development, and today the emergence of new energy, mechanical engineering and other industries, many large structures, enterprises, factories and factories construction, achieving fuel and grain independence, structural changes in the economy, modernization, renewal, diversification, consistent growth rates, the results of efforts to strengthen the national independent economy, problems and achieved results were analyzed.

***Key words:** Supply enterprise, economy, modernization, renewal, diversification, enterprises, plants and factories.*

КИРИШ

Юртимизда иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришларни самарали ташкиллаштириш ва бунда таъминот корхоналарининг ўрнини алоҳида касб этишидан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 20 декабрь куни Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига

Мурожаатномасида “...сўнги олти йилда аҳолимиз 13 фоизга, саноат корхоналари эса 2 баробар ортиб, 45 мингдан 100 мингтага кўпайган”[1] лигини таъкидлаб ўтди.

Шуни таъкидлаш керакки, тарихга назар ташласак, Ўзбекистон иқтисодиёти асосан хомашё тайёрлашга йўналтирилгани, бирёқлама ривожланиш ҳисобидан мўрт ва ночор ҳолга тушиб қолган бўлиб, иқтисодиётга, экология ва аҳоли генофондига ҳалокатли таъсир ўтказадиган пахта яккахокимлиги юртимиздаги вазиятни жар ёқасига олиб келиб қўйган эди. Бунинг оқибатида улкан табиий, минерал-хомашё, меҳнат ва инсон салоҳиятига эга бўлишига қарамай, республикамиз собиқ СССРда аҳоли турмуш даражаси, ижтимоий ва гуманитар соҳалар ривожини бўйича охириги ўринлардан бирида турар эди. 1991 йил сентябридан буён ўтган қисқа давр мобайнида иқтисодий мустақилликни қўлга киритиб, мамлакатимиз ҳудудидаги барча табиий, минерал хомашё бойликлардан, бутун иқтисодий ресурслар ва қувватлардан ўз халқимиз ва унинг келажаги манфаатлари йўлида фойдаланиш имкониятига эга бўлдик. Янги энергетика, машинасозлик ва бошқа саноат тармоқларининг вужудга келиши, кўплаб йирик иншоотлар, корхоналар, завод ва фабрикалар қурилганлиги, ёнилғи ва ғалла мустақиллигига эришилганлиги иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришлар, модернизациялаш, янгилаш, диверсификациялаш, изчил ўсиш суръатлари миллий мустақил иқтисодиётни мустаҳкамлаш сари ҳаракат натижаларидир. Янги энергетика, машинасозлик ва бошқа саноат тармоқларининг вужудга келиши, кўплаб йирик иншоотлар, корхоналар, завод ва фабрикалар қурилганлиги, ёнилғи ва ғалла мустақиллигига эришилганлиги иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришлар, модернизациялаш, янгилаш, диверсификациялаш, изчил ўсиш суръатлари миллий мустақил иқтисодиётни мустаҳкамлаш сари ҳаракат натижаларидир. Мамлакатимизда мустақил амал қиладиган бозор иқтисодиётининг қатор инфратузилмалари: савдо, бозор, биржа, молия, банк, кредит, солиқ, суғурта, божхона тизимлари ва бошқа қатор функционал иқтисодиёт тармоқлари барпо этилди. Бутун миллий иқтисодиётнинг ҳолатини тавсифловчи муҳим макроиқтисодий кўрсаткичлар – ялпи ички маҳсулот (ЯИМ), соф миллий маҳсулот (СММ), миллий даромад (МД), аҳоли даромадлари (АД), ишчи кучи бандлиги, ишсизлик, инфляция ва бошқа шу кабилар ҳисобланади. Бу кўрсаткичлар моддий ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳаларидаги барча хўжаликлар иқтисодий фаолиятининг умумий ва пировард натижаларини қамраб олади. Ўзбекистон Республикаси иқтисодиёти 2017 йилнинг 7 феврида “Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси”

ПФ-4947 сонли фармон қабул қилинган вақтдан ўз ривожланиш босқичини тубдан ислоҳ қилди. Фармонда 2017–2021 йилларда асосан кейинги йиллардаги давлат дастурида таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш, миллий иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизация ва диверсификация қилиш ҳисобига унинг рақобатбардошлигини ошириш йўналишида корхоналарнинг маблағлари, ЎзТТЖ, тижорат банклари кредити, хорижий инвестиция ва кредитлар ҳисобига 2017–2021 йилларда умумий қиймати 40 миллиард АҚШ доллари миқдоридаги 649 та инвестиция лойиҳасини назарда тутувчи тармоқ дастурлари амалга оширилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 22 декабрда Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасининг биринчи қисмида 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йилида амалга ошириш давлат дастури доирасида амалга оширилган ишлар, умуман, 2017 йил давомида турли соҳаларда эришилган натижалар атрофлича таҳлил қилиниб, 2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини 13 ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини, жумладан миллий иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишларини амалга оширишдаги саноат тармоқларининг ўрни ва ролини очиқ беради. Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев 2019 йил учун мўлжалланган энг муҳим устувор вазифалар ҳақидаги олий Мажлисга Мурожаатномасида инвестицияларга алоҳида тўхталиб, «Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, қайси давлат фаол инвестиция сиёсатини юритган бўлса, ўз иқтисодиётининг барқарор ўсишига эришишини айтиб ўтди⁷. Шу сабабли ҳам инвестиция – бу иқтисодиёт драйвери, яъни, иқтисодиётнинг юраги, десак, муболаға бўлмайди. Ўзбекистон саноати ҳам ўз тараққиёти жараёнида қатор босқичларни босиб ўтган. Энг аввало, уй саноати ("Она қорнидаги саноат"), сўнгра, ҳунармандчилик, яъни хонаки саноат, кооперация, мануфактура, фабрика каби шакллари юзага келган. Бу ерда: ҳунармандчиликнинг жуда кўп турлари, яъни кулолчилик, дурадгорчилик, тоштарошлик, бинокорлик, ўймакорлик, каштадўзлик, кўнчилик, тўқувчилик ва тикувчилик, темирчилик, мисгарлик ва заргарлик, дегрезлик, рихтагарлик, зардўзлик, бўёкчилик, тунукасозлик ва бошқалар кенг тарқалган. Ҳунармандчилик ("хонаки саноат") бронза асрида деҳқончиликдан ажралиб чиққан. Милоднинг дастлабки асрларида ҳозирги Ўзбекистон ҳудудида анчагина ҳунармандчилик марказлари ташкил топган. IX—X асрларда ип, мато, гилам бўйича Хива ва Шош, мис ва темирдан аслаҳа,

пичоқ тайёрлаш бўйича Фарғона, шойи матолар, шиша маҳсулотлар тайёрлаш бўйича Бухоро дунёга танилган. XII—XIII асрларда ривожланиш пасайиб, Темурийлар давлатининг вужудга келиши билан хунармандчилик яна ривож топган. Бухоро, Самарқанд, Хива, Тошкент, Шахрисабз каби шаҳарларнинг ишлаб чиқариш муносабатларида хунармандчилик алоҳида аҳамият касб этган. XVIII асрнинг 60-70-йилларда Англияда рўй берган саноат тўнтарилишидан кейин Ўзбекистонда аста-секин мануфактурадан машиналашган индустрияга ўтиш бошланди. Хом ашёга бирламчи ишлов берадиган саноат соҳалари (пахта тозалаш, ипак тортиш, вино, консерва, мой заводлари) вужудга келди. XIX аср охирига келиб, Ўзбекистонда хунармандчиликнинг 30 га яқин тури ривожланган. XX аср бошларида эса хунармандчиликнинг асосий қисми артелларга, кейинчалик завод ва фабрикаларга, бадий буюмлар корхоналарига айлантирилган. XX асрда Ўзбекистон саноатида жуда катта ўзгаришлар рўй берди. Агар аср бошларида саноат маҳсулотининг энг муҳим турларидан 5-10 хили (пахта толаси, хом ипак, ўсимлик мойи, узум виноси, ғишт, ганч ва бошқалар) ишлаб чиқарилган бўлса, аср охирига келиб юзлаб-минглаб турлари тайёрланган. Саноат моддий ишлаб чиқаришнинг асосий ва етакчи тармоғидир. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 15 декабрдаги «2011 — 2015 йилларда Ўзбекистон Республикаси саноатини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисида»ги ПҚ-1442- сон қарорида 2011 — 2015 йилларда республика саноатини ривожлантиришнинг асосий вазифалари ва устувор йўналишлари келтириб ўтилди. Бунда: о саноатни ривожлантиришнинг аниқ, чуқур ва ҳар томонлама пухта ўйланган узоқ муддатли истиқболларини ишлаб чиқиш, шу асосда иқтисодиётнинг асосий тармоқларини диверсификация қилишга йўналтирилган таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш; о саноат маҳсулотининг рақобатбардошлигини ошириш, республика саноатини ривожлантиришнинг жаҳон конъюнктурасидаги ўзгаришларга боғлиқлигини камайтириш мақсадида норматив кўрсаткичлар ва тарифларнинг барқарорлигини таъминлаш; о Ўзбекистон Республикасининг жаҳон меҳнат тақсимотидаги роли ва ўрни юксалиб боришини таъминлайдиган энергетика, нефть-газ-кимё, кимё, тўқимачилик ва енгил саноат, рангли металлургия, машинасозлик ва автомобилсозлик, фармацевтика каби устувор тармоқларни илдам ривожлантиришга қаратилган саноатдаги таркибий ўзгартиришларни янада чуқурлаштириш, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сифатли ва чуқур қайта ишлаш, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, жаҳон бозорида доимий харидоргир бўлган, кўшилган қиймат улуши юқори рақобатдош маҳсулот ишлаб чиқариш; о саноат корхоналарини кенг миқёсда

модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш, уларни энг замонавий юқори технологик ускуналар билан жиҳозлаш, саноат тармоқларида замонавий илмий ютуқлар ва илғор инновация технологияларини жадал татбиқ этиш, саноат учун юқори малакали кадрлар тайёрлашни кенгайтириш; о ишлаб чиқаришни диверсификация қилиш, маҳаллий хом ашёни чуқур ва сифатли қайта ишлаш негизда экспорт салоҳиятининг барқарор ўсиб боришини, экспортга мўлжалланган рақобатдош саноат маҳсулоти ишлаб чиқаришни кўпайтиришни, уларни сотиш бозорлари кенгайтирилишини таъминлаш; ички саноат кооперацияси ва ишлаб чиқариш маҳаллийлаштирилишини янада ривожлантириш, саноат тармоқларида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантириш учун шартшароитлар яратиш, саноат корхоналарини мамлакатнинг барча минтақаларида жойлаштириш ва шу асосда импорт ўрнини босадиган маҳсулот ишлаб чиқарилишини, янги иш жойлари яратилиши ҳамда аҳолининг иш билан бандлиги ўсишини, одамларнинг даромадлари ва турмуш даражаси янада ошиб боришини таъминлаш; о меҳнат унумдорлигини ўстириш, ишлаб чиқариш харажатлари ва маҳсулот таннархини изчил пасайтириш, энергия ва ресурсларни тежайдиган замонавий технологияларни жорий этиш, ишлаб чиқаришни ташкил қилишни такомиллаштириш, нобудгарчиликлар ва унумсиз сарфхаражатларни бартараф этиш ҳисобига саноат ишлаб чиқариши самарадорлигини муттасил ошириб бориш; о саноат маҳсулотини ишлаб чиқаришда унинг ташқи бозордаги рақобатдошлигини таъминлайдиган халқаро сифат стандартлари ва техник регламентларни тизимли тарзда татбиқ этишга эътиборни қаратди. Саноатнинг вужудга келиши ва ривожланиши ишчилар сонининг ошиши ва унинг жамиятдаги мавқеининг кўтарилишига олиб келади. Мустақиллик даврида жамиятни тарихий жиҳатдан янгилашда ишчиларнинг авангардлик роли тўғрисида сўз юритилар экан, фақат ишчилар синфигина меҳнаткашлар оммасининг бирлашуви, жипслашуви ва истиқлолни химоя қилиш, мустақамлаш ва уни узил-кесил таъминлашга ёрдам бера олади, дейиш мумкин. Ана шу фикрни Ўзбекистон воқеалиги кун сайин тасдиқламоқда. Ўзбекистон ишчиси республика ялпи ижтимоий маҳсулоти, миллий даромаднинг асосий қисмини бунёд этмоқда, мамлакат ижтимоий-иқтисодий салоҳиятини юқори даражага кўтаришда фаол иштирок этмоқда. Мустақилликнинг афзалликлари ва давлатнинг иқтисодий сиёсати саноатнинг етакчи ўрнини янада оширмоқда. Ислохотларнинг асосий йўналишлари ва уларнинг ечимини топиш даставвал саноат соҳасида амалга оширилмоқда ва яхши самара бермоқда. Иқтисодиётдаги модернизация ва таркибий ўзгаришлар

жараёнини жадаллаштириш, унинг муҳим тармоқларига хорижий ва ички инвестицияларни кенг жалб этган ҳолда, техник ва технологик жиҳатдан янгилаш орқали эришилади. 2017-2018 йиллар давомида Ўзбекистон Республикаси бўйича жами асосий капиталга инвестициялар қарийб 1,6 баробар ортган. Унинг ҳажми 2017 йилда 68423,9 миллиард сўмни ташкил этган бўлса, 2018 йилда 107333,0 сўмгача (доллар эквивалентида 13,3 млрд. АҚШ долл.) ёки 2017 йилга нисбатан 118,1 % ортиб борган⁸. Асосий капиталга инвестициялар йиллар бўйича динамикасини кузатадиган бўлсак, 2005 йилда – 2,0 трлн. сўм ёки 12,0 % ўсишни, 2010 йилда – 10,8 трлн. сўм ёки 9,0 % ўсишни, 2015 йилда – 28,5 трлн. сўм ёки 8,1 % ўсишни ташкил этган бўлиб, жорий йилда энг юқори кўрсаткич 18,1 % қайд этилганини таъкидлаш лозим. Иқтисодий фаолият турлари бўйича асосий капиталга инвестицияларнинг ўзлаштирилиши: тоғ – кон саноатида 12253,9 млрд. сўм (жами инвестициялар ҳажмидаги улуши 11,4 %), шу жумладан хом нефт ва табиий газ қазиб чиқариш фаолият турида 8871,7 млрд. сўм (8,3 %), ишлаб чиқариш саноатида 23661,6 млрд. сўм (22,0 %), шу жумладан озиқ – овқат, ичимлик ва тамаки маҳсулотлари ишлаб чиқариш 3041,5 млрд.сумм (2,8 %), текстиль маҳсулотларни ишлаб чиқариш 4636,6 млрд.сумм (4,4%), кимё маҳсулотлари ишлаб чиқариш фаолияти турида 4097,2 млрд. сўм (3,8 %), бошқа нометал номинерал маҳсулотлар ишлаб чиқариш фаолият турида 2776,8 млрд. сўм (2,6 %), металлургия саноатида 4299,8 млрд. сўм (4,0 %), электр, газ, буғ билан таъминлаш ва ҳавони кондициялаш фаолият турида 15241,1 млрд. сўм, (14,2 %), сув билан таъминлаш; канализация тизими, чиқиндиларни йиғиш ва утилизация қилиш фаолият турида 2587,8 млрд. сўм, (2,4 %), қурилиш фаолияти турида 2436,2 млрд. сўм (2,3 %), ташиш ва сақлаш фаолият турида 7969,5 млрд. сўм (7,4%), улгуржи ва чакана савдо, моторли транспорт воситалари ва мотоциклларни таъмирлаш фаолият турида 4042,2 млрд. сўм (3,8 %), ахборот ва алоқа фаолият турида 920,1 млрд. сўм (0,9 %), профессионал, илмий ва техник фаолият турида 1354,1 млрд. сўм (1,3 %), таълим соҳасида 2772,1 млрд. сўм (2,6 %), жами фаолият турларидан ташқари турар жой қурилишида 17695,8 млрд. сўм (16,5 %) инвестициялар ўзлаштирилди[2].

Хулоса сифатида: Бугунги кунда таъминот корхоналарида, озиқ-овқат саноатида кейинги ўн йилда айниқса гўшт ва гўшт маҳсулотлари, сут ва сут маҳсулотлари, нон ва нон маҳсулотлари, минерал суви, қандолат маҳсулотлари ишлаб чиқариш юқори сураътлар билан ривожланди. Бундай иқтисодий ўсишга ана шундай маҳсулотларни ишлаб чиқарадиган корхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш бўйича дастурий

топширикларни сўзсиз амалга ошириш юзасидан кўрилган изчил чора – тадбирлар туфайли эришилди. 2018 йилнинг охирига келиб республика озиқ – овқат саноати корхоналари уюшмаси тизимидаги 180 дан ортиқ корхонада аҳоли эҳтиёжлари учун мингдан ортиқ турдаги озиқ–овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти 2022 йил парламентга қилган Мурожаатномаси. <https://www.xabar.uz/jamiyat/shavkat-mirziyoyevning-oliy-majlis-va-ozbekiston-xalqi>
2. Ўзбекистон Республикаси давлат статистика қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланган
3. Ortiqov A. Sanoat iqtisodiyoti. Darslik.-Т.:”Sano-standart”, 2014.-304 б. 20. Махмудов Э. “Корхона иқтисодиёти” (ўқув қўлланма) – Т.: ТДИУ. 2004 йил, 208 - бет.
4. Ramatov, J., Umarova, R., Baratov, R., Khasanov, M., Sultonov, S., & Kushakov, F. (2022). MODERN REQUIREMENTS FOR THE SPIRITUAL IMAGE OF YOUNG PEOPLE AND ITS MANIFESTATION IN PRACTICE. *Academic research in educational sciences*, 3(10), 582-586.
5. Ramatov, J., & Umarova, R. (2020). Theoretical and ideological sources of beruni's philosophical views. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(11), 1974-1980.
6. Умарова, Р. Ш. (2019). Бытие и философские взгляды Абу Райхана Беруни. *Достижения науки и образования*, (3 (44)), 32-33.
7. Ramatov, J., & Umarova, R. (2021). Central Asia in IX-XII Centuries: Socio-political Situation, Spiritual and Cultural Development. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 2(04), 148-151.
8. Ramatov, J., Umarova, R., Baratov, R., Jurabayev, N., & Artikova, B. (2022, June). Constructive and optimal solutions for the formation of a stable ecological situation in the Aral Sea region of Uzbekistan. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2432, No. 1, p. 030113). AIP Publishing LLC.
9. Saidahrolovich, K. S., Upashevna, A. L., & Abduxamitovna, F. M. (2022). Factors Affecting Supply and Demand in The Automobile Industry of The Republic of Uzbekistan. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 5, 1-6.
10. Upashovna, A. L. (2022). The Impact of Information Warfare on the Socio-Economic Development of Society and the Issue of Information Security.

EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 2(1), 245-248.

11. Акбарова, Л. У., Бексултонов, А. Б., & Иляшов, Б. А. (2021). БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА. In Multidiscipline Proceedings of Digital Fashion Conference (Vol. 1, No. 2).

12. Акбарова, Л. У., Нормаматов, Э. Н., & Носиров, Ж. М. (2021). ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИННОВАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ. In Multidiscipline Proceedings of Digital Fashion Conference (Vol. 1, No. 2).

13. Акбарова, Л. У. (2020). ОСОБЕННОСТИ РЫНОЧНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ. В номере, 9.

14. Акбарова, Л. У. (2019). ОСОБЕННОСТИ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО МАРКЕТИНГА И РЕКЛАМНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СФЕРЕ СЕРВИСА. Экономика и социум, (1-1), 170-171

Акбарова, Л. У. (2019).
15. Раматов, Ж.С., Баратов, Р.Ў., Кушаков, Файзулла Абдуллаевич, Валиев, Л.А., & Хасанов, М.Н. (2022). ТРАНСПОРТ ТИЗИМИ ТАРАҚҚИЁТ БОСҚИЧЛАРИ (ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИ МИСОЛИДА). Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (9), 606-612.

16. Ramatov, J., Umarova, R., Baratov, R., Jurabayev, N., & Artikova, B. (2022, June). Constructive and optimal solutions for the formation of a stable ecological situation in the Aral Sea region of Uzbekistan. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2432, No. 1, p. 030113). AIP Publishing LLC.

17. Baratov, R. (2021). Prospects of Higher Education System (on the Example of Uzbekistan). International Journal on Orange Technologies, 3(3), 128-131.

18. Баратов, Р. Ў. (2022). ТРАНСПОРТ ТИЗИМИДА ТАЪЛИМ ИСЛОҲОТЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ. Academic research in educational sciences, 3(TSTU Conference 1), 90-95.